image
not
available

Digitized by Google

Digitized by Google

EX MUNIFICENTIA
FERDINANDI III. M. E. D.
DIE 3. IUNII 1791.

9. 6. 17.

Digitized by Google

JOACHIMI LANGII

COLLOQUIA LATINA,

TENERÆ PUERORUM ÆTATI RELIQUIS CONVENIENTIORA,

UNA CUM

TIROCINIO *PARADIGMATICO,*

IN USUM

TIRONUM LINGUÆ

SEPARATIM EDITA.

STUTTGARDIÆ,
Apud JOH. BENEDICT METZLER, 1740.

LECTORI BENEVOLO
S.

QUæ AUCTOR clariſſimus ac de ſcholaſticis ſtudiis optime meritus majori adjuncta volumini COLLOQUIA LATINA jam aliquot abhinc annis in manus tironum linguæ, quorum captui ſunt accommodatiſſima, venire paſſus eſt, nunc ejus permiſſu minori forma, parvo aere paranda, ſeparatim typis excuſa damus. Quod ut faceremus, ipſa officii ratio impellere nos, aut cogere potius videbatur. Etenim nihil æque laboremus, quam ut ſcholaſticæ juventuti, quæ mature ad aliquam latine

 loquen-

loquendi ſcribendique facultatem pervenire cupit, juxta ac de formanda illa merentibus ex æquo & bono proſpiciatur. Non igitur ingratam tibi noſtram hanc operam ſperamus fore, hoc præſertim tempore, quo cultiores litteræ, fato quodam temporum dicam, an hominum injuria? exſultantes, ab adoleſcentulis non ea, qua par eſt, induſtria exercentur. Quod ſupereſt, benevole Lector, exopta mecum, immo precare a cæleſti Numine, ut tenerare adoleſcentum mentes, a primis ſtatim annis recte formatæ, ad virtutem & in DEum pietatem honeſtis artibus ac ſcientiis ab iis, quibus volupe eſt, eccleſiæ & reipublicæ bono ſuos inſtituere, nunquam non adducantur.

Vale.

DE-

DECURIA
PRIMA.
DE
REBUS MATUTINIS
JOACHIMUS & CHRISTIANUS.

I. De Salutatione.

J. Salve, mi Chriſtiane. C. Ago gratias: tu quoque ſalvus ſis, Joachime. J. non eſt, quod agas. C. cur ergo ſalutas? J. cur tu reſalutas? C. ex uſu & vulgari conſuetudine. J. Quid conſuetudo? animum requirit ſalutatio. C. Qualem vero? J. meliorem tuo, hoc eſt, ſincerum, qui, quæ agit, ex affectu agat, non ex ſola conſuetudine. C. verum eſt: erravi & agnoſco errorem meum. J. Recte quidem: nam *erroris agnitio eſt dimidia emendatio.*

II. De Surgendi tempore.

J. Heus! heus! Chriſtiane, expergiſcere! tempus inſtat eundi in ſcholam: Audiſne? C. non audio. J. ubi ergo habes aures? C. in lecto ac ſomno. J. quid loqueris? inepte. C. non ineptio, ſed dormio. J. Ineptis ſane ac argutaris vigilans de ſomno. C. Certe dormio, ſi non auribus, tamen oculis, immo & animo. Saltem (zum wenigſten) dormire volo. J. nunc autem non eſt

tempus dormiendi, ſed ſurgendi. C. mitte me, qui feſſus ſum: quid me turbas? J. Non te mitto, niſi nidum reliqueris calefactum: nam audita eſt hora ſeptima. C. ſeptima? ſurgam. J. Immo ſurge. Nam *aurora Muſis amica*, immo aurea, eſt.

III. Aliud ejusdem argumenti.

J. Surgamus, Chriſtiane, ſurgamus. C. Bene mones, Joachime, ſurgam. J. Utinam ad votum Apoſtoli Pauli. C. quale illud eſt? J. ut *evigilemus ſpiritu, & ſurgamus e lecto ſomnoque peccatorum.* C. Memini adhuc, quod heri in ſchola hac de re audivi. J. *Meminiſſe laudabile eſt, ſed præſtare laudabilius.* C. præſtabimus ergo. J. utique, ſed juvante DEO; quippe qui dixit: *Sine me nihil poteſtis, nihil valetis.*

IV. De induendis veſtibus.

J. Quid ſtas, ceſſator, indue te. C. Non habeo tunicam meam. J. ubinam eam heri repoſuiſti? C. Neſcio. J. male quidem: id enim ſcire debebas: meam ubi colloco, ibi invenio. C. Nec meam arbitror furto eſſe ablatam: inveniam, quod amiſſum eſt. J. ſed ubi? nonne ſub ſcamno, aut ſub fornace? C. Quid tum? ſufficit invenire. J. non ſufficit: *certus ac conveniens locus debetur veſtibus.* C. Ecce hic eſt tunica mea, ibi ſunt calcei, illic tibialia. J. Arripe, indue, propera, non habet mora locum: ſtatim accedet mater aut ancilla, quæ pectat capillos, primum raro, deinde denſo pectine.

V. Aliud ejusdem argumenti.

J. Teneſne dicta ſacra, quæ hodie recitanda ſunt? C. Quænam? J. O te obliviofum, nonne recordaris monitum Præceptoris? C. quale? non

non recordor. J. ergo recitabo tibi, & quidem prius: *quotquot baptizati ſeu ſacro baptiſmate Chriſto conſecrati eſtis, Chriſtum induiſtis.* Poſterius *induite novum hominem, qui* &c. ſed reliqua nondum teneo, diſcam autem ſtatim. C. diſcam & ego. J. Utinam vero ad votum Præceptoris, immo Pauli ac ipſius DEI. C. quorſum illud? J. ut de induendo Chriſto ſerio cogitemus, quoties veſtes induimus corpori. C. cogitabimus ſane. J. ſed ſerio & ſincere. Certe ſtola juſtitiæ, quam Chriſtus donat animæ, nihil eſt decentius, nihil nobilius.

VI. Aliud ejusdem materiæ.

J. Quando vides aut induis veſtes, quid meminiſti præterea, Chriſtiane? C. Nihil memini. J. Itane es immemor heſternæ lectionis? C. cujus? J. ſacræ, quam tractavimus in Catechiſmo de *Imagine* DEI. C. memini, ſed quid hoc ad veſtes? J. Permultum, ut audivimus. C. Quomodo autem? J. Imago ſeu conformitas DEI data erat homini pro veſte. Unde corpore incedebat nudus ſine pudore & ſine incommodo. Nam ornatus animi etiam nudum corpus ornabat. C. Sed anne veſtes noſtræ hodie ſunt ſatis commodæ? J. commode quidem ſunt corpori, cujus nuditatem tegunt, animum vero non ornant. C. Nunc recordor monitum Præceptoris, dicentis, veſtes eſſe ſigna amiſſæ divinæ imaginis. J. Ergo *induamus Chriſtum, & in Chriſto totum virtutum habitum:* veſtes autem corporis geramus non ad luxum, ſed ad neceſſitatem.

VII. De Lotione.

J. Indutus ſum. Chriſtiane: ecce paratus ſum! C. unum vero tibi adhuc deeſt. J. nihil certe:

dicas velim, quodnam? C. lotio manuum ac faciei, nunquam intermittenda. J. Fateor, hanc mihi reſtare, ſed ob defectum aquæ. C. Puteus habet ſatis aquæ. J. Ego vero nihil. C. ecce Annam Ancillam præſto: roga, ut hauriat, & nobis afferat, quantum ſatis eſt. J. jam affert: hem quantum aquæ! nimium eſt. C. ſed cave, ne veſtes conſpergas. J. Tu vero ne pelvim ſubvertas, ut heri, aut mantile, ſuperiore parte indecenter fœdes, ut nudius tertius. C. Cavebo, & ſimul os meum aqua colluam.

VIII. Aliud ejusdem materiæ.

J. Cujusnam rei ſignum eſt lotio? C. ſordium noſtrarum. J. ſed hæ variæ ſunt: aliæ corporis, aliæ animæ. C. animum non video, nec ſordes ejus cerno. J. ergo cæcus es. C. non cæcutio. J. cæcutis ſane mente, & ipſa hæc cæcitas magna ſordium tuarum pars eſt: habes ergo, quod eluas. C. Tune autem jam ſatis mundus es? J. ſum utique *ſanguine Chriſti lavatus*, ſed nihilominus *continua lotionis indigus*. C. Quæ ſubeſt cauſa? J. Quia tam *multa ſordes ſuperſunt*, & quotidie novæ contrahuntur in mente, non ſecus ac in facie & manibus. C. Quid ergo prodeſt lavari, ſi rurſus inquinaris? J. Permultum ſane: aliud etiam eſt, rurſus inquinari delictis levioribus, ex infirmitate commiſſis, aliud per peccandi propoſitum & conſuetudinem inſtar *ſuis lota ad volutabrum cœni redire*, quod ſacræ literæ prohibent. C. Bene mones: rogabo Chriſtum, qui diſcipulos ſuos lavit, ut me quoque lavet & mundet ab omni peccato.

IX. De Precibus.

J. Adesdum, Chriſtiane, precabimur. C. jam precatus ſum heri & nudius tertius. J. ediſti etiam heri. C. immo & hodie edam: jam eſurio. J. Ergo precare etiam hodie. C. Precabor pro conſuetudine noſtra. J. Quid pro conſuetudine? *ex animo precandum eſt*. C. Quid vero eſt ex animo precari? J. Agnoſcere mentis ſuæ ſordes, ſuam egeſtatem ac miſeriam, & in hac agnitione demiſſe ac ardenter animum allevare ad DEum, omnium bonorum fontem & largitorem. C. Ego vero te videre ſoleo ore orantem. J. Ore quidem, ſed non ore ſolo, at lingua, animi interprete.

X. De Jentaculo.

J. Proſit tibi jentaculum tuum, Chriſtiane. C. & tibi tuum, mi Joachime. J. Miſer ego nullum habeo, & ſtomachus tamen latrat, poſcitque, quo repleatur, ſi non ex toto, ſaltem ex parte. C. O. me felicem, & te lónge feliciorem! J. ſed esne bonus puer, Chriſtiane? C. utique ſum bonus. J. Ergo etiam eſto beneficus. *Omnis* enim *bonus & beneficus*. C. Erga quem? J. erga egentem, qualis ego nunc quoque ſum. C. commode argumentaris pro commodo tuo. J. Tu verò adde pondus argumento meo, & felicitatis tuæ fac me participem. C. Ecce tibi partem dimidiam, præter unum alterumque bolum. J. Gratias ago, Chriſtiane, & quidem pro liberalitate tua liberales.

DECURIA SECUNDA.

DE RE SCHOLASTICA.

POLYCARPUS & NATHANAEL.

I. De adventu condiſcipuli.

P. Salve Nathanael. N. Ago gratias, Polycarpe: unde venis? P. ex ædibus patris mei. N. quid affers? P. me ipſum: venio miſſus in ſcholam veſtram. N. Hoſpes ac condiſcipulus noſter eris gratiſſimus. P. Agnoſco tuum erga me amorem, & laudo. N. venisne inſtructus libris? P. Nullis, ut vides. N. ergo es miles ſine armis. P. Non pugnabo, ſed diſcam. N. Immo *facilius eſt, edere ſine orbe ac cultro, quam diſcere ſine libro.* P. Quod nondum habeo, comparabo. Interea mihi ediſſere, quid tractetis in ſchola veſtra. N. ediſſeram, attende. P. ut vis, attendo.

II. De lectionum initiis.

P. Ecquod eſt lectionem veſtrarum initium? N. ſacrum: a DEO enim capeſſenda ſunt rerum omnium primordia, præcipue in ſtudiis. P. bene facitis, ſed narra, quomodo? N. primum precamur: deinde canimus: poſt legimus ſcripturam ſacram, interprete Præceptore. P. Precari poſſum, uti & legere, ſed canere nondum didici. N. *Uſus eſt magiſter optimus,* qui non ſolum verba, ſed etiam numeros (Græci melodiam vocant) ſenſim docet.

III. De libris.

P. Quid geſtas ſub pallio, Nathanael? N. libros ſcho-

ſcholaſticos. P. oſtende mihi eos. N. Ecce tibi omnes & ſingulos. P. Hem! quantum faſciculum video, Bibliothecam mihi videris portare. N. noli mirari multitudinem: ſunt tantum ſeptem. P. dic quæſo ſingulorum nomina. N. Primus vocatur *Donatus*, ſecundus *Veſtibulum*, tertius *Orbis pictus*, quartus *Vocabularium*, quintus *Grammatica*, ſextus *Tirocinium*, ſeptimus eſt *liber Colloquiorum*. P. O librorum, immo & impenſarum nimium! ſed ſcientiæ parum. N. Tu vero ubi tuos habes? P. Ecce hic ſunt, & quidem in uno omnes: hæc eſt *Grammatica* mea: hujus parte prima, ſecunda & tertia continetur *Donatus*; quarta *Syntaxis*, quinta *Copia vocabulorum*, ſexta *Poëſis*: Appendix ſiſtit *Tirocinium & Colloquia* in epitome. N. non erras: quod enim fieri poteſt per pauca, non debet fieri per plura. Rogabo patrem meum, ut mihi eundem librum emat.

IV. De præparatione ad Lectionem.

P. Quid agis, Nathanael? N. Præparo me ad lectionem inſtantem. P. ad quam? N. ad penſum, datum in verbis diſcendis. P. Quomodo te præparas? N. Diſcenda lego ac relego, & quidem mente attenta & voce clara. P. ſiccine procedit iſtud negotium? N. Quidni? non autem ſufficit lectio aut relectio una, ſed vel decies, immo vicies ac tricies, repetita. Sic ſine moleſtia ſenſim proficio ac diſco: ſequere me, experieris. P. optime mones, ſequar conſilium tuum.

V. De lectionis recitatione.

P. Recita mihi lectionem tuam, Nathanael. N. Tibine, Polycarpe? quis te conſtituit Præceptorem meum?

meum ? P. Si recuſas in hoc negotio meus eſſe diſcipulus, ego tuus ero, & tibi meam recitabo lectionem, ut recitatio coram Præceptore deinde ſit eo expeditior. N. recita, attendam. P. ſed ita attende, ut mihi hæſitanti aut erranti ſubſervias (ein oder zu rechte helffeſt.) N. ſubſerviam.

VI. De attentione.

P. Perge, Nathanael, in exponendo colloquio : Præceptor jubet. N. Dic ſtatim, ubi deſieris : nam neſcio. P. cur non attendis? N. cogitabam de prandio. P. O. te negligentem & edacem! vix ſcholam es ingreſſus, & jam animum habes in patinis, qui in libris eſſe debebat. N. monſtra, quæſo, monſtra lectionis tuæ terminum, ne vapulem. P. *Hac vice* monſtrabo, ſed, ſi ita perexeris, te deſeram, deſertus autem certo vapulabis.

VII. De negligentia.

P. Cur frater tuus fere nunquam tenet lectionem ſuam ? N. Quia eſt piger & negligens. P. Unde ipſi exiſtit iſta negligentia ? N. inter alia e vitio edacitatis, ſive voracitatis. P. Rem acu tangis. Nam *plenus venter non ſtudet libenter*. N. Ita ſane eſt: & frater meus pro aviditate ſua ſemper majorem jentaculi partem captat. P. Sed anne accipit? N. Plerumque, quod cupit, capit. Interdum vero ventrem citius replet, quam oculos. P. Rem narras, bono puero indignam.

VIII. De diligentia.

P. Cur me adſpicis, Nathanael ? N. Miror diligentiam. P. Non eſt, quod mireris : facio, quod debeo; neque id, quantum ſatis & æquum eſt. N. Cur

Cur vero es tam diligens? P. quia diligo. N. quid aut quem diligis? P. DEum & ſtudia: *DEum*, qui laborem nobis commendavit, immo præcepit: *ſtudia*, in quibus præſtantiſſimum eſt laborandi genus. N. Bene laboras, nec male philoſopharis: laudo dilgentiam tuam. P. Laudare non ſufficit: ſequi optimum eſt. Sin minus, diligentia laudatur & alget.

IX. De garrulitate & ineptiis.

P. Quid garris, garrule! quid ineptis, inepte! N. Quid ad te? P. permultum: nam me impedis. N. Hui! diligentiam hujus pueri! P. Hui! negligentiam hujus garruli! N. utor lingua, quam mihi DEus dedit. P. num ad garrulitatem? minime: vehementer erras; nec uteris lingua, ſed abuteris. Interrogante Præceptore linguæ uſum exerce! abuſum inter lectiones ſepone. N. non male judicas, fateor. P. injice ergo frenum ori tuo, inprimis cum DEO ſit reddenda ratio de unoquoque verbo non ſolum turpi, ſed etiam inepto & otioſo, ſeu inutili.

X. De miſſione Scholæ.

P. Quota eſt hora, Nathanael? N. Cur de hora percontaris? P. avide exſpecto miſſionem e ſchola, quæ datur hora undecima. N. vix decima audita eſt. P. O me miſerum! N. certe miſer es, qui literas faſtidis. P. Dicamus, ſonuiſſe decimam. N. nonne te pudet mentiri? num putas falli poſſe DEUM, ac falli debere Præceptorem? P. non mentiar, nec fallam. N. nec ſuaſerim tibi. Noſti enim, mendacii crimen virga vindicari.

DECU-

DECURIA TERTIA.

DE PRANDIO.

JOHANNES & THEOPHILUS.

I. De revocatione a luſu ad prandium.

J. Heus! heus! Theophile. T. Quid clamitas, mi Johannes? J. avoco a luſu ad prandium. T. O lætum nuncium! me habes obſequentiſſimum. J. non ignoro, te libentius ire ad menſam, quam in ſcholam. T. Nec detrectabo in ſcholam ire. J. Siccine ſcholam habes pro jugo? jugum enim dicitur detrectari & non detrectari.

II. De præparatione ad menſam.

J. Audisne, Theophile, quid pater interroget? T. Quidnam? J. utrum ſimus parati ad preces, & bene compoſiti ad menſam? T. Hem! nec pexus ſum, nec lotus. J. Ergo propera. Eſt enim inediæ periculum in mora. T. Malo pecti ac lavari, quam eſurire. J. Ecce hic habeo aqubm & mantile! T. ubi vero eſt pecten? J. Illic in feneſtra. T. Statim me videbis paratum. J. Sed cave, ne obliviſcaris naſum emungere. T. emungam.

III. De conſecratione menſæ.

J. Oremus, Theophile. T. En! adſum. J. utrum corpore, an animo? T. Utroque. J. Id audio: ſic enim decet hominem, qui conſtat animo & corpore ſimul. T. Egone, quem puerum aut Theophilum alias vocant, ſum homo? J. utique es: da vero operam, ut *ſis homo Theophilus*. T. quid ſibi vult

hoc

hoc nomen? J. ſignificat DEI amantem: talem te nunc præſta in precibus. T. Cur vero precamur? J. neſcis? ut DEum habeamus in menſa propitium, & verbo ejus appoſitos cibos conſecremus.

IV. De Juſculo.

J. En! quid video? T. quid eſt, quod vides? J. Te ipſum, primum in patina, ſed ultimum ſeu poſtremum in ſchola. T. mitte me, ut edam. J. Hem! cur os tantopere torques ac retorques? T. jus, quod tantum calere videbatur, fervet. J. Sic dignam luis pœnam nimiæ aviditatis tuæ. T. Diſce meo exemplo ſapere. J. Immo guſtabo & ſapiam, & ſine læſione oris ac palati. T. Ipſe ego poſthac non eadem juſculum. niſi orbe exceptum, aut ſorbillando exploratum. J. Sic, quæ nocent, docent.

V. De carne elixa.

J. Quænam caro hæc eſt, quam vides in patina? T. Elixa. J. de hoc non eſt dubium, nec quæſtio? quis enim crudam carnem opponeret? dic, cujus ſit generis? T. eſt bubula. J. falleris. T. Habet tamen ſpeciem bubulæ. J. non habet, niſi in errore oculorum tuorum. T. eſtne vervecina, aut agnina? J. neutra. T. Eſtne ſuilla aut vitulina? J. alterutra. T. Sed utra? fortaſſe ſuilla? J. erras: eſt vitulina. T. Eſt grati ſaporis. J. utique, inprimis fame condita.

VI. De carne aſſa.

J. Gaudeamus, Theophile. T. Quæ ſubeſt cauſa? J. nonne vides in culina aſſam, veru affixam & ad ignem circumactam? T. video & gaudeo tecum. J. en! jam affertur & imponitur menſæ. T. Sed

Sed num mihi ac tibi? J. Spero quidem, ſed non ſine metu aliquo. T. unde eum concipis? J. Neſcis? e moleſtia, quam matri faceſſivimus in culina. Unde vereor, ne iraſcatur nobis, aſſam negatura. T. Mitte iſtum metum: jam dudum oblita eſt. J. Brevi experiemur.

VII. De piſcibus.

J. Ecce piſces, Theophile, & quidem frixos. T. Cujus generis? ſuntne carpiones, aut percæ, aut lucii? J. Lucii. T. Nunc novi eos. J. Sed quale proverbium heri audivimus de piſcibus? T. Mihi non venit in mentem. J. Ergo nec piſcis veniet in ſtomachum tuum. T. Eja dic mihi. J. *magis mutus es, quam piſcis.* T. Nunc memini: immo ſuccurrit aliud. J. Quale iſtud eſt. T. *Piſcem natare doces.*

VIII. De caſeo & butyro.

J. Quomodo ſapit ille caſeus? T. bene; ſed ſaperet melius, ſi adderetur butyrum. J. Caſeum edere una cum butyro divitum eſt. T. nos ſumus divites. J. oſtende divitias. T. mea mater ipſa format caſeos & conficit butyrum, quantum vult. J. Erras: dicere debebas: quantum poteſt pro copia lactis. T. Ergo poſthac contentus ero alterutro, butyro aut caſeo ſolo. J. Bene facies: nam vix ſicco pane digni ſumus. T. Indigni ſumus, fateor, ſed DEus tamen nec indignis negare ſolet obſonium.

IX. De potu.

J. Quoties bibere ſoles in prandio? T. quoties ſitio, ſeu, admodum ſitis. J. Quo potus genere uteris? T. optimo & maxime parabili. J. Ecquod illud

lud eſt? T. aqua. J. hanc tibi ſoli ſerva: non invideo: mihi placet cereviſia. T. ſed quænam? J. ſecundaria: primaria enim tentat caput & nocet ſtudiis; præterea ſitim magis irritat, quam reſtinguit. T. Ego aquam bibere pergo, quippe quæ nec mucet, nec aceſcit. J. Sed aqua debilitat ſtomachum. T. Falleris: conſuetudo fit altera natura. J. Vinum tamen aqua eſt melius. T. & pretioſius, immo non raro multo nocentius. J. vix crediderim. T. crede mihi: plures enim pereunt vino, quam aqua. J. *In vino* tamen, ſecundum proverbium, *eſt veritas.* T. ſed *prodita* aut *violata.*

X. De prandii fine.

J. Esne ſatur, Theophile? T. nondum, ſed ſtatim ero, quando conſumſero meum panem butyro illitum. J. Ergo inſta dentibus, eosque exerce impigre. T. Quis urget? J. Morum qualitas ac modeſtia decens. T Quid illa jubet? J. Ut pueri ſurgant de menſa primi. T. præſtat ſedere, quam ante preces diſcurrere. J. datur tertium, ſeu res in medio poſita. T. Quænam illa eſt? J. miniſtrare menſæ, aut parentibus, aliisque honeſtioribus convivis adhuc prandentibus. T. Bene mones, ſurgam, miniſtrabo. J. ſed moribus ad honeſtatem compoſitis, & animo, qui ſe digne parat ad preces.

DECURIA QUARTA.

DE

Re Scholaſtica Pomeridiana.

ANDREAS & CHRISTOPHORUS.

I. De ſcriptione.

A. Eamus in ſcholam, Chriſtophore. C. nondum eſt tempus diſcendi. A. Ergo nec ludendi: veni! Pædagogus vocat. C. En! adſum, iturus tecum & ſcripturus, ſed tuo calamo. A. Habeo tantum unicum. C. O me obliviofum, qui non ſolum pennam, ſed etiam chartam oblitus ſum! A. Bono eſto animo: chartam tibi commodabo, nec deerit, qui commodet calamum. C. Agnoſco amorem tuum, Andrea, grato animo. A. Sed cave, ne poſthac quidquam rerum tuarum obliviſcaris. C. Cavebo.

II. Aliud ejusdem argumenti.

C. Johannes dedit mihi pennam mutuam, ſed quæ reſpergit chartam atramento. A. Porrige mihi illam, mutabo ejus cuſpidem aut crenam ſcalpello, niſi hujus acies fuerit obtuſa. C. Apta nunc eſſet ſcribendo, niſi cuſpidem haberet nimis tenuem. A. Porrige eam iterum, mox fiet craſſior. C. Hem! facta eſt duriuſcula & nimis craſſa. A. Augebo crenam & cuſpidem acuam adminutas literas.

III. Aliud ejusdem argumenti.

A. Ubi emiſti chartam tuam, Chriſtophore, chartam nullius pretii? C. Tua non eſt melior. A. Eſt ſane: non enim perfluit, ſicut tua, quæ fere omnes literas tranſmittit, inſtar emporeticæ, ſeu bibulæ. C. Sic impoſuit mihi Sempronius, mercator. A. aut potius chartarius ſeu chartarum confector mercatori. C. certe pœnitet me emtionis meæ, qui non unam atque alteram plagulam, ſed integrum emi ſca-

ſcapum ſeu codicem viginti quatuor plagulas continentem.

IV. Aliud ejusdem materiæ.]

A. Ubi eſt regula tua, Chriſtophore? C. Non amplius ſcribo ad regulam. A. Ergo eam mihi da mutuam. C. Dabo, ſi mihi dederis parum atramenti. A. Ipſe habes atramentum. C. Habeo quidem, ſed eſt decolor, immo nimis ſpiſſum. A. Si ſpiſſum eſt, illud aqua dilue, dilutum penna miſce. C. Factum eſt. A. Nunc literas pingis munde ac eleganter. C. Malo uti atramento ſcriptorio ſeu literario, quam ſutorio. A. cave, ne ſub vertas thecam arenariam, aut atramentum, nec amittas thecam calamariam.

V. De recitatione lectionis.

C. Recita lectionem tuam, Andrea, A nondum eam teneo. C. Ergo eam diſce: quid ceſſas? mox enim recitanda erit, & quidem memoriter. A. Memoria mea admodum debilis eſt, & recuſat lecta retinere. C. Erras: nam culpa non eſt in memoria, ſed in animo tuo, qui piger eſt. A. Tu vero, Chriſtophore, quomodo comprehendis ea memoriter, quæ legis? C. Subinde me excito ad diſcendi ardorem, & ſine ulla defatigatione aut tædio lego, quæ mihi demandata ſunt, totiesque attente relego, donec penſum meum ſine hæſitatione recitare poſſim.

VI. De repetitione.

A. *Repetitio eſt mater ſtudiorum.* C. quis ita dixit? A Pater meus. C. num etiam Pater te docet domi? A. utique; præcipue me excitat ad repeti-

tionem eorum, quæ in ſchola audivi, legi & didici. C. Siccine tibi commendat repetitionem iſta ſententia, quam proferebas? A. Omnino ita eſt. C. Jam intelligo mentem tuam. A. niſi ego domi repetiviſſem ea, quæ heri didici, jam me Præceptor deprehenderet imparatum, ſicut te. C. Metuo ſane, ne vapulem.

VII. De diſciplina.

C. Vapulavi, Andrea: utinam nulla eſſet diſciplina! A. jure caſtigatus es. Nam qui non curat *verba*, *verbera* accipit non immerito. Certe ſine *diſciplina* nemo recte diſcit. Unde nomen forſan habet a *diſcendo*. C. Bene mones, diſcam & bene me geram, ne cogar manum, aut nates (ſit venia verbo) ferulæ ſubjicere, aut aſini (qui pigrorum ſocius eſt) ſimulacrum ſuſtinere, ſeu portare. A prudenter ages.

VIII. De ſilentio.

A. Heus! Chriſtophore, rem tibi narrabo lepidam. C. Mitte me, garrule: Præceptor nobis impoſuit ſilentium! A. non ignoro: nec clamabimus, nec clara voce loquemur, ſed admodum ſubmiſſa. C. nec ſubmiſſe garriendum eſt. A Quis audiet? nemo. C. erras, DEus audit, qui ubique præſens eſt. A. Silebimus!

IX. De Præceptoris abſentia.

A. Præceptor evocatus eſt, ludamus, condiſcipuli! C. Tace ludo, ſin minus, ludetur in tergo tuo. A. Ecce delatorem! ſiccine omnia deferenda ſunt ad Præceptorem? C. Omnino: is enim veſtri obſervationem mihi injunxit. A Tibine? quid

te curamus! C. Ergo vos virga curabit, mentemque veſtram maleſanam ſanabit. Quid? quod ſtatim aderit Præceptor? Interea vero DEum habes præſentiſſimum.

X. De teſtimonio diligentiæ.

A. Heri non accepi merendam. C. Quæ erat cauſa? A. negatum diligentiæ teſtimonium. C. cur illud tibi negaverat Præceptor? A. Quia in ſtudiis haud fueram diligens. C. Defectus diligentiæ juſta eſt cauſa merendæ negandæ. A. Id expertus ſum damno meo. C. Sic, quæ nocent, docent; & qui nihil meretur, nullam accipit merendam.

DECURIA QUINTA.

DE REBUS SACRIS.

JACOBUS & MARTINUS.

I. De Scriptura ſacra.

J. Quis eſt novus iſte liber, in quo tam attente legis, Martine? M. Eſt Scriptura ſacra, ſive ſacer codex. J. Hunc librum nec novi, nec habeo. M. cares ſane egregio theſauro. J. itane hic liber theſaurus eſt? M. eſt certe, & quidem theſaurus quovis auro præſtantior. J. cur eum habes loco theſauri? M. quia continet verbum ac voluntatem DEi de noſtra ſalute, inprimis æterna. Unde eam vocare ſoleo epiſtolam. J. qualem? M. miſſam ad humanum genus. J. ſi tantum eſt hujus pretium, rogabo patrem meum, ut mihi eundem donet.

II. De creatione.

J. Quid legis, Martine? M. Hiſtoriam creationis. J. quis eſt creator? M. DEus omnipotens. J. quid creavit? M. mundum univerſum. J. quomodo? M. ex nihilo, per infinitam ſuam potentiam. J. quando? M. in principio omnis temporis creavit omnia, eaque ſex dierum ſpatio digeſſit atque exornavit quam ſapientiſſime. J. quem in finem? M. ut manifeſtaret ſuam potentiam, bonitatem ac ſapientiam.

III. Aliud ejusdem argumenti.

J. Quænam eſt (*res*) nobiliſſima rerum creatarum? M. Angelus ac Homo. J. quid eſt Angelus? M. Spiritus. J. quid eſt ſpiritus? M. qui non habet corpus: ipſam vero Angelorum naturam non intelligo. J. quid ad nos Angeli? M. permultum ſane. J. quamobrem? M. dati enim ſunt nobis, ut præſides, cuſtodes ac comites. J. ubi hæc audiviſti? M. audivi ſæpe in templo, & legi in ſacris literis. Lege easdem, ſic plura cognoſces de Angelis. J. ſequar conſilium tuum.

IV. Aliud ejusdem argumenti.

J. De homine autem quid mihi narras, Martine? M. narra tibi ipſi, quia ipſe homo es. J. Cur me vocas hominem? Ego ſum Jacobus, aut, ſi mavis, puer. M. etiam pueri ſunt homines. J. Cur? M. quia conſtant e corpore & anima immortali, uti vides. J. corpus video, animam non video.

V. Aliud ejusdem materiæ.

J. Monſtra mihi animam tuam, Martine. M. monſtra te tibi ipſi. J. me equidem video, immo tan-

tango, ſed animam meam tangere non poſſum. M. anima noſtra eſt ſpiritus, ideoque nec videri, nec tangi poteſt. J. fortaſſe eam plane non habemus. M. habemus utique, eamque intra nos deprehendimus. J. quomodo? M. nonne nos movet atque animat? nonne ſola anima eſt, quæ in te cogitat, intelligit, judicat, deſiderat atque amat? J. jam percipio in me vim animæ. M. immo ne loqui quidem poſſes ſine anima.

VI. De morte.

M. Cur fles, Jacobe? J. quia ſoror mea mortua eſt. M. doleo, & tecum lugeo. Sed ubi nunc eſt? J. mortua eſt, ut audiviſti. M itane plane periit? J. corpus quidem video, ſed exſangue & vitæ expers. M. nunc vides, quid corpus ſit ſine anima. J. video, ſed, ubi anima ſororis meæ ſit, neſcio. M. Fuitne ſoror pia? J. Fuit ſane. M. Ergo ejus anima eſt in cœlo, in ſede beatorum.

VII. De reditu in vitam.

J. Cras non potero venire in ſcholam. M. Quamobrem? J. Sepelietur ſoror mea. M. video te nunc hilarem: cur non amplius luges? J. quia audivi, eam aliquando excitatum iri, & redituram eſſe in vitam. M. quando? J. die hujus mundi extremo. M. Interea tamen mortem meditabimur. J. bene mones: nam etiam nos mortales ſumus.

VIII. De extremo judicio.

J. Cur ita contremiſcis, Martine? M. fulgurat & mox tonabit. J. meminerimus judicii extremi: ubi DEus inter fulgura ac horrenda tonitrua nos citabit ad tribunal ſuum. M. quem in finem? J. ut

ipſi, tanquam ſupremo judici, rationem reddamus vitæ noſtræ. M. ſimulabo, me fuiſſe pium. J. pudeat te ſimulationis tuæ, impudens ſimulator! num putas, fieri poſſe, ut DEum fallas? M. agnoſco errorem meum, &, me erraſſe, fateor. J. non ſolum errorem, ſed etiam malitiam tuam agnoſce, & exue.

IX. De vita ac morte æterna.

J. Eheu! migravit hinc Chriſtophorus, amicus noſter. M. quorſum? J. ad vitam æternam, depoſitis corporis exuviis. M. quando? J. hodie circa horam ſeptimam matutinam. M. heu! optimum Chriſtophorum! J. recte eum vocas optimum. Nam Chriſtum ferebat in animo, ut nomen ejus indicabat. M. Ergo nec dubito, eum frui vita æterna. J. Nec eſt, quod dubites. Pii enim moriuntur beate, ſed impii poſt hanc vitam ſubeunt mortem æternam.

X. De deſidero rerum cœleſtium.

J. Sequamur Chriſtophorum, Martine! M. non poſſum. J. quidni? M. dic quomodo & quorſum? J. in cœlum per ſancta vitæ cœleſtis deſideria. M. eum tamen non aſſequemur, nec reducemus in hanc vitam, aut has terras. J. neque id tentabimus; ſed per ſancta ſuſpiria abducemus animum ab hujus mundi vanitatibus, ut paratus ſit ad beatam mortem. M. neſcio, quando moriturus ſim. J. ideo obſervare debemus dies ſingulos, quia nos latet unus. M. videris mihi eſſe ſapiens. J. da operam, ut etiam ipſe ſapias. Nam *mortem ſalutariter meditari, eſt ſapere.*

DECU-

DECURIA SEXTA.

DE VIRTUTIBUS.

PAULUS & ARETOPHILUS.

I. De nomine Aretophili.

P. Salve, mi Aretophile! A. ago gratias, tu quoque ſalvus ſis, Paule. P. O quam præclarum habes nomen, Aretophile! A. quænam eſt nominis mei præſtantia? vel quid ſignificat? P. virtutis ſtudioſum ſeu amatorem. A. quid eſt virtus? P. ut audio, *nomen virtutis tantum geris, ipſa quid valeat, neſcis*, quemadmodum de te & tui ſimilibus loquitur *Cicero*: qui tamen nec ipſe ejus vim intellexit. A. ergo me doce eam. P. age, docebo te pluribus.

II. De auctore ſeu fonte virtutum.

A. Unde eſt aut oritur virtus, chariſſime Paule? P. a DEo, ſummo ac perfectiſſimo bono, ut omnium bonorum auctore, ita etiam virtutum fonte inexhauſto. A. quomodo haurimus ex hoc fonte? P. per preces, animo DEi dona in ſe derivante, ac ſincero: qui etiam ipſe DEi donum eſt. A. ergo, ut intelligo, extra communionem cum DEo nulla eſt virtus, nullum virtutis exercitium? P. recte intelligis: incipis jam ſapere per DEi gratiam.

III. De ſapientia.

A. Quid verò eſt ſapere? P. Spiritu DEI ita illuminari, ut guſtum percipiamus in virtutibus ac in communione cum agnito DEo. A. quid præterea?

P. Nihil. Num quid præter DEum & illuminatæ mentis virtutes requiris? A. non requiro quidem; ſed tamen ſcire aveo, anne omnes homines ſapiant? P. pauciſſimi hominum poſſident ſapientiam. A. quæ ſubeſt ratio? P. quia DEum non timet: nam *timor DEi eſt ſapientiæ initium.*

IV. De timore DEi.

A. Quidnam eſt *timor DEi?* P. jam audiviſti: *ſapientiæ initium:* immo *virtutum omnium complexus.* A. hoc nondum ſatis intelligo. P. Ergo tibi declarabo. A. expecto declarationem tuam avide. P. qui DEum recte timet, is eum vere agnoſcit, reverenter amat & ejus juſſa exſequitur; atque ita voluntati ejus fit conformis. A. ut audio, ardua res eſt timor DEi.

V. De amore DEi.

A. Quid eſt amor DEi? P. eſt fructus ſpiritus ac fidei. A. quid continet? P. affectum animi ſincerum, qui ſemper verſatur in actione virtutis: hoc eſt, homo, DEum amans, lubenti animo omnia Chriſtianiſmi officia peragit. A. talem affectum ſeu animi habitum mihi opto. P. DEus det eum utrique noſtrum.

VII. De tribus virtutibus primariis juventutis.

A. Tres ſunt virtutes, quæ præ reliquis, ut audivi, ornant juvenem, noſtine eas, Paule? P. non novi eas: ſcire tamen velim. A. prima eſt *obedientia.* P. Hanc bene novi. A. fortaſſe de nomine tantum? P. quidnam præſtat obedientia? A. frangit animi pertinaciam, & pueros reddit in omnibus morigeros,

ros. P. O præclaram virtutem, meoque fratri, inobſequenti illi, admodum neceſſariam! A. adde: & mihi ipſi. P. cur non potius utrique noſtrûm? A. invocabimus DEum, ut nobis largiatur animum obſequentem. P. bene mones: ſed ita a nobis invocandus eſt DEus, ut largienti, aut largituro, animum patentem permittamus, ſeu offeramus.

VII. De amore veri.

A. Quænam eſt ſecunda virtus, pueros præ reliquis ornans. P. *Amor veri.* A. quid efficit ille? P. arcet mentiendi libidinem, mentemque reddit ſerenam ac ſinceram A. ſtudebimus huic virtuti. Audivi enim, mendacium eſſe ex diabolo. P. recte audiviſti. Nam diabolus eſt ſpiritus mendaciſſimus & pater mendaciorum. A. O quam multos filios habet hic pater: P. non nego; nec poſſum negare, quia reclamat experientia, teſtis hujus rei locuples. A. vitabimus hoc vitium, ut etiam ejus auctorem, Satanam, vitemus. P. ſed cave, mi Paule, ne mentiaris hac tua promiſſione. A. non mentior, quæ DEi erit gratia memor dicti Paulini: *Depoſito mendacio, loquimini verum.* Eph. IV, 25.

VIII. De diligentia.

A. Reſtat tertia virtus ex iis, quarum ſtudium pueris commendatiſſimum eſſe debet. P. Hanc facile conjectura aſſequor. A. ergo conjecta. P. nonne eſt *diligentia?* A. eſt: rem acu tetigiſti. P. nec mirum eſt, quia ego ſum diligens. A. ſed propria laus ſordet. P. ergo ne mentiar, & diſcedam a commendato amore veri? A. nequaquam. P. mendax tamen eſſem, ſi dicerem, me ignavum eſſe. P. Aliud eſt, ignaviam ſuam allegare; aliud, diligentiam jacta-

jactare. A. non ſum jactator, ſed tantum teſtis diligentiæ meæ. P. at neſcis, teſtem non valere in cauſa propria?

IX. De virtutum exemplari perfectiſſimo.

P. Ecquis eſt optimus virtutum omnium magiſter? A Chriſtus JEſus, Servator noſter. P. quam ob cauſam? A. quia perfectiſſime ipſe præſtitit, quod perfecte docuit. P. ergone ſolus Chriſtus erit imitandus? A. omnino, ita tamen, ut eos quoque æmulemur, qui etiam ipſi Chriſtum vere imitantur. P. utinam omnis vitæ noſtræ actio ſit Chriſti imitatio!

X. De oppoſitis vitiis.

P. Quid eſt vitium, Aretophile? A eſt morbus, immo peſtis animi. P. Quomodo pellitur hic morbus? A. per ſtudium virtutum: nam qui virtutem induit, vitia exuit; qui virtutes amat, vitia odit. P. quodnam vero vitium eſt juventuti nocentiſſimum? A Philavtia. P. ergo huic morbo per DEI gratiam medebimur.

DECURIA SEPTIMA.

DE REBUS VARIIS.

VALENTINUS HERMANNUS.

I. De horto.

V. Unde venis, Hermanne? H. ex horto. V. quid inde affers? H. flores varios. V. immo faſciculum florum odoratum, ut video: quis eo te

te donavit? H. hortulanus, vir probus & mei amantiſſimus. V. ſed cur non affers pruna, immo mala & pira? H. Pruna jam comedi: ſed reliqua poma nondum maturuerunt. V. de floribus vero numquid cogitas? H. quidnam? V. nos ſumus inſtar florum, adeo, ut aliquando de nobis ipſis cum Poëta dicere poſſimus:

Nos quoque floruimus, ſed flos fuit ille caducus.

II. De agro & meſſe.

V. Quo tendis, Hermanne? H. eo rus in agrum noſtrum, ubi ſunt meſſores noſtri, noſtræque ancillæ. V. quid ibi peragunt? H. Meſſores metunt fruges, quas deinde ancillæ colligunt tomicibus: collectas vocamus mergites ſeu manipulos. V. jam memini egregiam ſententiam. H. profer etiam. V. ut ſementem feceris, ita & meres. H. ſed ſæpe pro benefactis malam meſſem metimus, ut itidem in proverbio eſt.

III. De frigore & igne.

V. Cur non ſcribis, Hermanne? H. digiti mei rigent frigore; nec eſt ignis in fornace, unde muſeum calefiat. V. age, excitabimus ignem folle. H. follis adeſt, ſed lignum deeſt. V. ecce lignum! hic eſt. H. novi, ſed eſt humidum: arido opus eſt. V. Cur non ſufficit humidum? H. quia igni admotum nil niſi fumum producit: fumus vero infeſtat oculos.

IV. De pluvia.

V. Cur venis tam ſero in ſcholam? H. tempeſtas, cujus tranſitum expectabam, me retardavit: ſicut heri te remorabatur pluvia. V. jamne deſæ-

vit?

viit? H. deſæviit quidem,ſed ab oriente rurſus ſurgunt nubes atræ, pluviam minantes. V. immo fortaſſe imbrem aut nimbum. H. expectemus, quid ſerus veſper ſit advecturus. V. inprimis ſi ſuborta fuerit procella.

V. De merenda.

V. Hodie non accipies merendam, Hermanne. H. quid commiſi, aut intermiſi, cur habear indignus merenda? V. intermiſiſti diligentiam in ſchola. H. quid hoc ad merendam (*pertinet*)? V. permultum: nam merenda nomen habet a merendo, nec datur, niſi bene merentibus, aut bene meritis. H. argute philoſopharis, ſed in damnum meum. V. quilibet fortunæ ſuæ faber.

VI. De equis.

H. Conſcendamus hunc equum, Valentine. V. difficilis eſt aſcenſu, immo ferit calcitrando. H. nos non feriet. V. comperies. Certe enim hic rufus eſt audax, ſternax, & admodum effrenis, qui ſeſſorem ſuum facile excutit. H. adducam habenas, quas alii remittunt. V. ne admittit quidem habenas ſed eas detrectat. H. mittamus ergo equos. V. bene mones. Quid enim nobis eſt rei aut commercii cum equis, qui ſumus ſtudioſi litterarum.

VII. De canibus.

V. Cave, cave, Hermanne. H. quidnam? V. canem, & quidem catenarium, ad fores. H. quis eum in me immittet? V. ille ſe ipſum. H. non credo eum eſſe rabioſum, non enim latrat. V. eſt tamen mordax. H. projiciam illi lapidem, in eum ſæviat. V. noli eum irritare. H. abeamus hinc. V. quorſum?

ſum? H. unde venimus. V. expecta parumper. H. non eſt tempus expectandi, ſed properandi, quia veſpera ingruit.

VIII. De morbo.

V. Cur frater tuus hodie non erat in ſchola? H. laborat morbo. V. quonam? fortaſſe pigritiæ. H. minime, ſed febri. V. ego heri etiam æger eram capite, quod mihi dolebat, & tamen ſcholam frequentabam. H. ego vero ſæpe laboro pedibus, qui recuſant ire in ſcholam. V. ſed eunt tamen? H. omnino eunt. Nam timor virgæ etiam invitos pedes currere cogit. V. faxit DEus, ut nobis ſit mens ſana in corpore ſano.

IX. De voce & riſu.

V. Quid clamas, Hermanne? H. non clamo, ſed tantum clara voce loquor. V. vox tua non ſolum clara, ſed etiam clamoſa eſt, quæ hic tantum ſubmiſſa eſſe debeat, ne e ſomno excitetur Fridericus, qui ægrotat. H. ubi decumbit? V. in proximo cubiculo. H. Remittam vocem, non intendam amplius. V. abſtineamus etiam a riſu. H. omnino, ita decet puerum. V. ſubridere, & quidem tempeſtive, humanum eſt, ſed cachinnum tollere, & riſu concuti, ſeu effuſe ridere, decet neminem, nedum ingenuos pueros. H. cavebimus igitur, ne quid temere vertamus in riſum, aut alios irrideamus, probe memores verſus illius notiſſimi:

Per riſum multum debes cognoſcere ſtultum.

X. De quatuor Conjugationibus.

H. Recitaſti hodie conjugationes in ſchola? V. recitavi, ſed tantum primam *amo*, & ultimam *audio*.

dio. H. ordo conjugationum non eſt conveniens ſcholæ ſeu diſciplinæ: ſaltem diſciplina conjugationes rectius, quam Grammatica, ordinat. H. quomodo ergo? V. initium facit ab *audio*, certe tamen poſt *amo* ſtatim collocat *audio*. H. quamobrem, ſeu quo ſenſu? V. ante omnia oportet *audire* puerum, quid Præceptor doceat & moneat; deinde *amare* ea, quæ audivit, & velle morem gerere ac proficere: Aut, ſi mavis, primum amet ſapientiam & ſtudia: amor vero exacuat ſenſum attente audiendi. H. Quid poſtea? V. ſtatim legendum frequenter, & diſcendum libenter. H. Sic *lego* retinet locum tertium. V. Retinet omnino, ſed *doceo* ſuo loco movetur, & quartum accipit, ſeu ultimum. H. Quæ ſubeſt ratio? V. Id poſtulat natura diſciplinæ. Nemo enim recte *docere* poteſt alios, niſi antea diu multumque *audiverit* attente, *amaverit* impenſe, & *legerit*, ſeu didicerit quam diligentiſſime litterarum ſtudia. H. Bene philoſopharis in ipſa Grammatica. V. Cur vero quatuor conjugationibus præmittitur ſum? H. Quia *eſſe* ſeu exiſtere debet in rerum natura, qui vult *audire, amare, legere, docere.*

DECURIA OCTAVA.

DE REBUS VARIIS.

ARNOLDUS & NICOLAUS.

I. De via.

A. Quo tendis, Nicolae N. recta in hortum Friderici. A. Hæc via eo non fert, ſed iſta ſatis

tis trita, etſi plauſtris invia. N. Lutoſa illa & acclivis, nec lapidibus ſtrata? A Progredere modo alacriter, mox erit declivis, arida & ſatis jucunda. N. Non videtur vero eſſe compendiaria. A. Eſt ſane, niſi quæſiveris diverticula: hoc eſt, niſi ab eadem ad dextram vel ad ſiniſtram deflexeris. N. Perſequar hunc callem ſine errore, gradumque accelerabo.

II. De alauda & luſcinia.

A. Audivi heri alaudam, veris nunciam. N. Nonne etiam luſciniam? A. Nendum: hæc enim non veris, ſed æſtatis eſt prænuncia N. Utra vero canit ſuavius? A. Luſcinia: inſignis tamen eſt etiam vocis ſeu cantus præſtantia in alauda. N. Omnino, ideoque nomen habet a laude. Laudat enim Dominum, creatorem ſuum. A. Scita eſt hæc nominis ratio. N. Nos vero inde diſcamus multo magis DEum laudare. A. Id omnino æquum eſt, Dedit enim nobis vocem humanam & articulatam. N. Interea vero gaudeo, appropinquare tempus, quo poſſimus avium nidos inveſtigare.

III. De apibus.

A. Quid edis, Nicolae? N. Panem melle illitum; pro butyro. A. Quomodo ſapit? N. Dulciſſime. A. Quisnam conficit mel? N. Apis, non autem una, ſed plures. A Unde illud conficiunt? N. E florum ſuccis. A. Admiranda certe eſt natura apum. N. Immo admirandum ſane artificium eſt in mellificio. Dicuntur etiam ducere examina A. Sicut nos in ſchola noſtra? N. Minime, ſed novam progeniem emittunt. A. Quid præterea obſervas in apibus? N. Permulta, ſed nunc ſufficiet, duo

C adhuc

adhuc meminiſſe. A. Dic quæſo. N. Habent aculeum, cujus emiſſione nocere poſſunt cuti: & formant ceras tenaces. A. Age! ſimus cera tractabiliores.

IV. De ingenio.

A. Salve, Nicolae ingenioſe. N. Cur me vocas ingenioſum? A. Quia es ingenio acuto (*præditus.*) N. Ego ſane nullum mentis acumen in me deprehendo. A. Sufficit, alios id deprehendere. N. Nec tuum ingenium eſt tardum ac obtuſum. A. Falleris, Nicolae. Non enim habeo ingenium in promtu, ut cogitando facile poſſim quidvis aſſequi. N. Certe tamen judicium tibi non deeſt. A. Unde hoc colligis? N. Quia non cares judicandi ſolertia. A. Crede mihi, Nicolae, ſi, quod verum eſt, fatear, neuter noſtrûm habet, cur ſe efferat. N. Facile tibi aſſentior. A. Ergo nos de nobis ſentiamus demiſſe.

V. De mendacio.

N. Cur heri non fuiſti in ſchola, Arnolde? A. Carebam calceis. N. Mentiris: nam vidi te ambulantem in foro. A. Rogo te etiam atque etiam, ne dicas Præceptori. N. Ergo mentitus es. A. Fateor, modo Præceptor non reſciat. N. DEus tamen novit. A. Ille me non cædet virga. N. graviſſime erras: noli irritare ad vindictam DEum, ſeverum judicem, cujus virga peccatoribus aliquando erit intolerabilis. A. Etiam mendacibus? N. Omnino. Nam imitantur diabolum, ſpiritum mendaciſſimum. A. Non mentiar poſthac. N. Faxit DEus, ut ſerves promiſſa.

VI.

VI. VII. De furto & mendacio.

N. Ubi, & a quo, accepiſti iſtum annulum, Arnolde? A. Inveni eum in platea. N. Quando? A. nudius tertius, cum venirem e templo. N. Sed ego illum adhuc heri vidi in digito amitæ tuæ, Sabinæ. A. Illa eum fortaſſe amiſit. N. Mendacem oportet eſſe memorem. A. Cur me vocas mendacem? N. Non ſolum es mendax, ſed etiam fur. A. Quid abſtuli? N. Annulum. A. Id vix probabis. N. Jam ſatis probavi: Immo tu ipſe probaſti, ſeu confeſſus es. A. Quibus verbis? N. Credisne, me annulum heri vidiſſe hærentem in digito amitæ tuæ? A. Id non negabo. N. Quando vero tu eum inveniſti in platea? A. ante tres dies. N. Ecce mendacem, ſui immemorem, qui invenire poteſt, antequam aliquid amiſſum eſt! A. Fateor furtum & mendacium. N. Sane pudeat te utriusque, imprimis mendacii, quod turpiſſime a te iteratum eſt. A. Crede mihi, non ſolum facti me pudet, ſed etiam pœnitet atque piget. N. Utinam ſerio!

VIII. De ira & odio.

N. Cur iraſceris, Arnolde? A. Titius me fuſte percuſſit. N. Putabam, Titium eſſe amicum tuum. A. Ex amico factus eſt inimicus, odio dignus. N. Erras, Arnolde: nam debemus etiam hoſtes noſtros diligere. A. Sed illi nos non diligunt. N. Nec nos DEUM amavimus; & ille tamen nos amat impenſe, ut ipſum redamemus, & ſimul amore complectamur inimicos noſtros. A. bene mones, ignoſcam Titio, ipſumque amabo.

IX. De animo ingrato.

A. Unde accepiſti novum iſtum librum, Nicolae?

lae? N. ab avunculo meo. A. Num ipſi gratias egiſti? N. Oblitus ſum, nec opus fuit gratiarum actione. Non enim poſtulavit eam avunculus. A. O ingratum hominem, qui non vult gratias agere, niſi exactas! fuitne tibi gratus liber? N. Fuit omnino, & adhuc eſt. A. Vide impudentiam tuam: liber eſt *gratus* tibi, tu vero es *ingratus* erga ejus datorem. N. Agnoſco errorem ac vitium meum. A Sed ita illud agnoſce, ut emendetur.

X. De maledicentia.

A. Cur tam triſtis incedit Valentinus? N. Luit pœnam linguæ. A. Qualem habet linguam? N. maledicam, qua conviciatus eſt fratrem ſuum. A. Quomodo? N. vocavit eum aſinum & hominem nequam: reliqua convicia taceo. A. fortaſſe par pari retulit, maledictis laceſſitus a fratre. N. minime; frater ejus neminem ſolet inceſſere probris. Neque ſi illum inceſſiſſet, id ipſum excuſaret. Nam, maledictis & malefactis par pari referre, Chriſtiana lege vetitum eſt.

DE CURIA NONA.

DE COENA.

CHRISTIANUS & POLYCARPUS.

I. De inſtruenda menſa.

C. Sterne menſam Polycarpe, eamque rebus neceſſariis inſtrue. P. Jam factum eſt: ſed mappulæ manuales ſunt immundæ; nec ſatis conveniunt recenti ſeu mundiori mappæ, quam mihi mater

ter ſuppeditavit e ciſta. C. Hæc cura eſto matris: modo mundi ſint orbes, nec negligatur appoſito panis, ſalini ac poculorum. P. Omnia parata ſunt. C. Cura, ut apponantur cibi. P. Ecce jam affert famulus fercula. C. Mallem ipſe eſſe dapifer.

II. De ciborum varietate.

C. Qualis eſt hic cibus? videtur eſſe crudus. P. erras, eſt coctus, ſeu elixus. C. Ego mallem aſſum edere. P. Quidni & frixum? ſcilicet pro palato tuo delicato, quod vel ſola pulte contentum eſſe debebat. C. Nec tantum mihi eſt faſtidium cibi vilioris, quantum mihi tribuis: non recuſo tamen carnem grati ſucci ac ſaporis, inprimis recentem ac juru-lentam. P. Cur non etiam fumo induratam, aut muria conditam? C. Quia confectu eſt difficilior, & parum habet nutrimenti.

III. De ſiti ac potu.

C. Fauces meæ jam arent ſiti. P. Igitur eas riga. C. Nemo eſt, qui mihi potum miniſtret. P. Eſto tibi ipſe miniſter. C. Neque adeſt cereviſia, niſi admodum tenuis, ſeu ſecundaria. P. Talis potus convenit pueris, & litterarum ſtudioſis: nam cerebrum haut tentat aut turbat. C. Sed aceſcit. P. Mentiris: Eſt defæcata, bonæ notæ ac grati ſaporis. C. Ergo bibam cereviſiam, tantopere laudatam. P. Ita vero, ne poculum ſine reſpiratione exhaurias. Deſine, deſine, Chriſtiane, ut circumgatur ſeu obambulet poculum, & nobis quoque noſtra portio ſuperſit. C. En! capeſſe.

IV. De fame & edacitate.

C. Cur tam avide voras, Polycarpe? P. Vehe-

menter eſurio : *fames* vero *optimum* eſt *condimentum.* C. Si eſuris, ede; nec vora diſtentis buccis, ita ut plenos ac dentibus non comminutos bolos deglutias, & quidem ſepoſito pane, nec tantum cibi in os ingere. N. ſed ſapit egregie. C. Ergo ſeda ſaporem paulatim, nec te obrue nimia ingurgitatione cibi. P. Morem tibi geram. C. Vide, quam fœde te inquinaveris, cibis ex ore defluentibus. P. Abſtergam me mappula. C. *Geſtus edendi mundus eſto atque modeſtus.*

V. DE ſale.

C. Porrige ſalinum, Polycarpe : nam hic cibus inſulſus eſt, ſeu caret ſale. P. Mihi quidem videtur eſſe præſulſus, ſeu nimium habere ſalis. C. Certe ſubſulſus eſt, ſeu aliquantulum habet ſalis. P. Edamus, deſinentes diſputare de ſale, ne quis utrumque noſtrûm jure vocet inſulſum, hoc eſt, ſapientiæ ſale haud conditum.

VI. De ovis.

C. Quænam gallina peperit hæc ova? P. Noſtra. C. Illane, quam heri vidimus ovis incubantem? P. Alia eſt; illi vero ova ideo ſuppoſita ſunt, ut inde pullos excludat. C. Hoc videre geſtio. P. Videbis, ſed nunc vide, ne, fracta teſta, diffluat ovi albumen cum vitello. C. Tu verò diſce, quid ſignificet proverbium : *mali corvi, malum ovum.* P. Ejus ſenſum tibi explicabo, ſi mihi expoſueris aliud de ovo proverbium, nempe : *ab ovo usque ad mala.* C. Hoc eſt, a cœnæ principio usque ad finem. Nam apud veteres ova incipiebant cœnam, poma claudebant. P. Certe *non ovum ovo eſt ſimilius*, quam

quàm tu bono interpreti, qui ne qnidem eges prioris adagii explicatione.

VII. De adventu convivæ.

P. Accede, Chriſtiane: nondum enim te abſente omnia ſunt pereſa. C. Ago gratias pro invitatione veſtra: fames me non exſtimulat. P. Nihilominus adjunge te nobis convivam, & ede, quantum libet. C. Salvete, fautores & amici! bene ſit nobis cœnantibus! P. Et tibi, nobiscum cœnaturo! occupa hanc ſellam, aut iſtam, ubi tibi erit ſedes commodior. C. Gratulor mihi de veſtra ſocietate & amicitia. P. Et tu nobis es gratus, ſed longe eris gratior, ſi, expedito cultro, ipſe manum admovebis patinæ. C. Facio, quod imperatis. P. Non imperamus, ſed rogamns amicum amice.

VIII. De cancris.

C. Reſtant cancri, Polycarpe. P. Sed hi tibi non ſunt deſtinati. C. Ex parte tamen. P. Credo equidem, ſi ſciveris proverbia quædam de cancris. C. *In morem octipedis procedunt omnia cancri.* P. Video, te eſſe doctum, immo doctiorem Sempronio. C. Certe *cancrum lepori comparas.* P. Immo tu doctiſſimus es. C. Quid jocaris? & cur Sempronium vocas leporem, me autem cancrum? P. Abſit iſta interpretatio, a re ipſa & a mente mea aliena. C. Sed edamus! nam loquentibus nobis dati ſunt cancri. P. Aut potius cancelli.

IX. De Philoſophica temporum interpretatione.

C. Quid didiciſti hodie in ſchola, Polycarpe? P. Quid hoc ad cœnam (*pertinet*)? C. Permultum.

Omnis enim cœna condienda eſt aliqua lectionum repetitione. P. Didici ex Conjugatione prima *Præſens, Imperfectum, Perfectum, Plusquamperfectum* & *Futurum*. C. Videris mihi ſimul philoſophari, Polycarpe. P. Egone? vix credo. C. Sin minus, me audi philoſophantem. P. En! auſculto arrectis auribus attentaque mente. C. Omne *Præſens* in hac vita eſt *Imperfectum*, nonne? P. nondum ſatis percipio mentem tuam, ſed perge philoſophari. C. Omne *Perfectum* & *Plusquamperfectum* eſt *Futurum*, ſcilicet in vita æterna. P. nunc te intelligo, Philoſophe. C. Quæ cum ita ſint, *præſentibus*, quæ *imperfecta* ſunt, ita utamur, ut frui poſſimus *perfectis* & *plusquamperfectis*, certo *futuris*.

X. De menſa ſecunda ſeu bellariis.

P. Surgamus, Chriſtiane, & adſtemus menſæ, mox cibos repoſituri. C. Expecta parumper, mi Polycarpe. Nam video in proximo conclavi inſtrui patinam uvis, pomis & nucibus. P. Sed non pro nobis. C. Quidni? novi animum matris, quæ nobis raro aliquid negare ſolet. P. Ergo roga illam dimiſſe. C. Expectandum erit adhuc pauliſper, donec appoſitum fuerit egregium illud ferculum.

DECURIA DECIMA.

DE REBUS COENAM INSEQUENTIBUS.

PÆDAGOGUS & DISCIPULUS TIMOTHEUS.

I. De

I. De cantione.

P. Porrige mihi librum cantionum, Timothee. T. Quem in uſum? P. ut canamus. Solemus enim precibus, quibus DEo gratias agimus pro cœna, addere unam atque alteram cantionem. T. Ego nondum poſſum canere. P. Diſcendum eſt, quod neſcimus. Ipſi etiam Angeli ſuo exemplo nobis Muſicam commendarunt. Quando? & quomodo? P. Nonne audiviſti Angelicam illam cantilenam: *Gloria in excelſis DEo!* &c. T. Probe novi: & operam dabo Muſicæ, quia tanta ejus eſt præſtantia.

II. De lectione ſacri codicis.

P. Ubi ſubſtitimus heri in lectione Scripturæ ſacræ? T. In fine capitis quarti ſancti Evangeliſtæ Johannis. P. Vix credideram, te notaſſe caput. T. Non ſolum illud notavi, ſed etiam plurima, quæ circa illud monuiſti, adhuc memini. P. Pergemus nunc ad caput ſequens legendum cum epitome præmiſſa. T. Totumne legam? P. Omnino, & quidem voce clara, tarda atque diſtincta, mente vero attenta ac pia.

III. De deambulatione.

P. Tempus eſt eundi cubitum, Timothee. T. Vix audita eſt hora octava. P. Erras, mox audietur nona. T. Permitte, quæſo, ut usque ad nonam hic maneam apud matrem. P. Ut diſcurſare poſſis. Novi enim morem tuum petulantem. T. Abſit a me omnis petulantia. Tantum meabo paululum; memor ſententiæ, quam nuper in ſchola diſcebamus. P. Cujus? T. *Poſt cœnam ſtabis, aut paſſus mille meabis.* P. Sufficere poſſunt ducenti.

IV. De repetitione.

P. Para te ad repetitionem, Timothee. T. Putabam eam hodie omiſſum iri. P. Nunquam omittenda eſt. Nam crebra repetitio eſt quaſi anima ſtudiorum. T. Nec eam detrectabo; non poterunt tamen omnia repeti. T. Neque hoc poſtulo, ſufficiat recognoviſſe ſingula ſummatim. T. Non invenies me imparatum. P. Id experiar.

V. Aliud ejusdem argumenti.

P. Quid retinuiſti e lectione ſacra? T. inter alia recordor e Matthæi capite tertio illa Johannis Baptiſtæ verba: *agite*, inquientis; *pœnitentiam: nam appropinquavit regnum cœlorum.* P. Quomodo interpretatus ſum vocem *pœnitentiæ?* T. De mentis noſtræ immutatione ac renovatione. P. Efficiat Deus, ut experiaris re ipſa, quod nuda tenes notitia. Quid e Grammatica & aliis lectionibus obſervaſti? T. Permulta, crede mihi. P. Non ſum tam credulus, antequam probaberis diligentiam tuam. T. Eam tibi ſatis probabo. &c.

VI. De precibus veſpertinis.

P. Poſthac repetemus plura: repetitioni ſuccedant preces. T. Quales? num ex præſcriptis formulis, aut ex libero animi affectu, verbis citra præmeditationem conceptis ſeu prolatis? P. Utinam orare poſſes modo poſteriori, qui ſæpe melior eſt priore. T. Rurſus tentabo, ſicut alias facere conſuevi. P. Conſueviſti, quod non omnino approbo. Non enim conſuetudo, ſed intimus animi affectus, nos ad preces impellere debet.

VII. De

VII. De exuendis veſtibus.

P. Sine mora exue veſtes, Timothee. T. Exuam ut præcipis, & quidem celeriter, urgente ſomno. P. Eſto autem ſimul memor dicti Paulini: *Exuite veterem hominem.* T. Sed quid eſt homo vetus? P. Homo vetus, ut ſæpe audiviſti, eſt naturæ noſtræ labes, a prima noſtra origine attracta: hæc magis magisque exuenda eſt. T. Sed quomodo, inprimis ſub noctem? P. Ita, ut in conſcientiæ examine exploremus præteriti diei acta, variaque noſtra errata, & ea ſerio emendemus. T. Quomodo autem fit ea emendatio? P. Vera agnitione, demiſſa deprecatione, & ſerio propoſito emendationis.

VIII. De lecto.

P. Confer te in lectum, tanquam ad lethum. T. Quid ſignificat lethum? P. Mortem. T. Putasne, me hac nocte moriturum eſſe? P. Non quidem hoc arbitror, fieri tamen poteſt, ut moriaris. T. Ego potius dormiam. P. Sed ſomnus eſt mortis imago. T. Fortaſſe reſpicis verſiculum: *Stulte, quid eſt ſomnus, gelidæ niſi mortis imago?* P. Hunc ipſe reſpice, mortemque ac ſepulchrum tuum meditare: ſic non eris ſtultus, ſed ſapiens.

IX. De nocte.

P. Compoſuiſtine te ad ſomnum? T. Utique me compoſui. P. Ergo obdormiſce; mox extinguetur candela. T. Sic atra nox me terrebit. P. Non habebimus noctem obſcuram, ſed ſubluſtrem. T. Ego nihilominus terreor. P. Cape ſomnum oculis, & timorem DEI, fiducia plenum, animo, ſic nullus erit terror tenebrarum.

X. De

X. De cuſtodia Angelorum.

P. Quid te adhuc jactis in lecto, inquiete? T. Fortaſſe ducam totam hanc noctem inſomnem. P. Qua de cauſa? T. Metus mihi adimit ſomnum. P. Quid metuis? T. Tenebras, immo mures & ſpectra. P. Omitte iſtum metum, nam vanus eſt: habes ſanctos Angelos cuſtodes. T. Ubi ſunt? eos non video. P. Nec poſſunt videri, tamen revera adſunt, & pro nobis agunt excubias. T. Experiar, an capere poſſim ſomnum. P. Quieſce placide. T. Ego tibi quoque, cariſſime Præceptor, placidam noctem apprecor.

TIRO-

TIROCINIUM PARADIGMATICUM IN USUM DECLINATIONUM AC CONJUGATIONUM.

USUS DECLINATIONUM

in Convenientia Adjectivi & Subſtantivi.

Menſa rotunda. Servus fidelis. Scamnum latum Arma mea.
Pater benignus, mater chara. Nubes obſcura. Ovis manſueta.
Genus nobile. Mare profundum. Animal reptile, Poëma doctum.
Fructus gratus. Ficus fœcunda. Curvum cornu. Dies amœnus.
Hic vir, hæc mulier, hoc animal: ille puer, illa puella:
Mea penna eſt acuta: noſtræ pennæ ſunt acutæ.
Hæc ſchola eſt vicina: hæ ſcholæ ſunt vicinæ.

Ro-

Roſa eſt flos pulcher; Roſæ ſunt flores pulchri.
Pulchritudo roſarum magna eſt, immo maxima.
Hic vir eſt doctus: hæc fœmina eſt loquax: hoc lignum eſt durum.
Doctrina hujus viri eſt magna: loquacitas hujus fœminæ eſt impia.
Unusquisque homo eſt mortalis ſecundum corpus ſuum.
Hic puer eſt ignavus. Ignavia hujus pueri intolerabilis eſt.
In hoc puero eſt magna diligentia; immo eſt diligentiſſimus.
Cibus eſt gratus ori & ſalubris corpori meo.
Hoc acetum eſt acre. Magna eſt acrimonia hujus aceti.
Meus pater eſt lenis. Lenitas mei patris magna eſt.
Hæc veſtis eſt elegans: elegantia hujus veſtis eſt magna.
Meus frater eſt laborioſus. Labor fratris non eſt exiguus.
Veſtes fratris nondum ſunt confectæ ſeu paratæ.
Onus eſt grave. Gravitas oneris non eſt parva.
Tua veſtis eſt lacera ac detrita, ſicut mea.
Meæ veſtes ſunt laceræ ac detritæ ſicut tuæ.
Noſter hortus eſt valde amœnus.
Egregia eſt horti noſtri amœnitas.
Meus liber eſt novus. Mea auris eſt aperta.
Mea manus eſt clauſa. Meum corpus eſt ægrum.

USUS

USUS CONJUGATIONUM.

FORMULÆ cum VERBO SUM.

Præſ. Indic.

Sum diſcipulus, vel, ego *ſum* diſcipulus. *Sum* piger, impiger.

Es condiſcipulus, vel, tu *es* condiſcipulus: *es* piger.

Ego *ſum* diligens, tu *es* negligens.

Meus frater *eſt* bonus puer: mea ſoror *eſt* bona puella.

Meum ſcalpellum *eſt* acutum. Meum atramentum *eſt* tenue.

Hic liber *eſt* meus: hæc penna tua: hoc ſcamnum *eſt* noſtrum.

Sumus in ſchola, *eſtis* in horto, *ſunt* in templo.

Nos *ſumus* in urbe, vos *eſtis* in agro, illi *ſunt* in ſylva.

Nos *ſumus* diligentes, vos *eſtis* negligentes, illi *ſunt* rudes.

Nos *ſumus* docti, vos *eſtis* indocti, illi *ſunt* ſapientes.

Imperfectum.

Heri non *eram* domi: non *eram* diligens.

Cur hodie non *eras* in ſchola, nec *eras* diligens?

Meus frater non *erat* in horto, *erat* petulans.

Nos *eramus* in templo, *eramus* attenti.

Nos *eramus* in horto ſine ſtrepitu.

Vos *eratis* petulantes in platea.

Illi *erant* in prandio modeſti & verecundi.

Perfe-

Perfectum.

Heri non *fui* in templo, nec tu *fuiſti.*
Meus frater *fuit* in foro, *fuit* in taberna.
Nuper *fuimus* diligentiores, quam nunc *ſumus.*
Nonne heri *fuiſtis* in horto? non *fuimus.*
Fuiſtis tamen in agro? *fuimus* ibi.
Hæ pennæ heri *fuerunt* tuæ, nunc *ſunt* meæ.

Plusquamperfectum,

Heri *fueram* domi, *fueram* occupatus in negotio.
Ante octo dies *fueras* in horto cum patre.
Heſterno die *fuerat* frater meus in templo.
Heri *fueramus* diligentes in ſchola.
Vos nuper *fueratis* pigri & immorigeri.
Mei parentes *fuerant* heri apud tuos.

Futurum.

Poſthac *ero* probior: *ero* in nudiis diligentior.
Hodie mecum *eris* in paradiſo, *eſt* vox Chriſti.
Doctus aliquando *erit*, qui nunc *eſt* diligens.
Cras, volente DEo, *erimus* in horto.
In poſterum *eritis* diligentiores,
Certe omnes pii *erunt* in cœlo beati.

CONJUNCTIVUS.

Præſens.

Pater meus optat, ut *ſim* probus & diligens.
Rogo te, ut *ſis* in concione attentus.
Rogo fratrem tuum, ut *ſimus* ſancti & pii.
Moneo vos, ut *ſitis* probi ac modeſti.

Imperfe-

Imperfectum & Perfectum.

Pater me (te, illum, nos, vos, illos,) admonebat, ut *eſſem*, (*eſſes &c.*) DEO obediens, (entes.)

Quamvis *fuerim* (*fueris, erit, erimus &c.*) attentus (attenti,) jam ea oblitus ſum (*es, eſt*, obliti *ſumus &c.*

Plusquamperfectum & Futurum.

Si olim *fuiſſem* (*es, et, emus, etis, ent,*) diligens, (diligentes,) nunc *eſſem* (*es, et, &c.*) doctus, (docti.)

Si *fuero* (*fueris &c.*) probus, (probi) cunctis *ero* (*eris &c.*) gratus, (grati.)

Imperativus.

Mi fili, *eſto* tua ſorte contentus.

O vos condiſcipuli, *eſte* diligentes & pii.

Eſtote miſericordes, quemadmodum pater veſter in cœlo eſt miſericors.

Omnes pueri cras hora octava *ſunto* in templo.

Infinitivus.

Audio, fratrem tuum (fratres tuos) hodie *eſſe* & heri *fuiſſe* in ſchola.

Spero, te (vos) poſthac *futurum* (futuros) *eſſe* diligentiorem, (ores.)

Spero *fore*, ut poſthac diſcas libentius.

Partic. *Futurus* dies lunæ nobis omnibus *erit* lætus.

CONJUG. PRIMA.

ACTIVUS INDICATIVUS.

Præſens.

Amo DEum, qui me creavit & conſervat.

Si non *amas* DEum, non es verus Chriſtianus.
Qui *amat* DEum, is viciſſim ab ipſo amatur.
Amamus virtutem, quia eſt pulcherrima.
Quia me *amatis*, vos viciſſim *amabo.*
Qui DEum non *amant*, ſunt miſerrimi omnium.

Imperfectum.

Olim *amabam* vitia, ſed nunc amo virtutem.
Heri *amabas* pietatem & bonos mores.
Frater meus nuper *amabat* DEum, & adhuc *amat* eum.
Amabamus matrem tuam, quia erat pia.
Amabatis olim bonas artes, ideo docti evaſiſtis.
Mei fratres *amabant* patrem tuum, virum bonum.

Perfectum.

Amavi te ſemper ob probitatem tuam.
Amaviſti me ſemper ex animo, & in poſterum *amabis.*
Nemo veſtrûm virtutem unquam *amavit.*

Plusquamperfectum.

Amaveram te, ſed tu non *amaveras* me.
Frater meus *amaverat* condiſcipulos ſuos, ſed hi non *amaverant* illum.
Amaveramus vos, ſed vos non *amaveratis* DEum.
Laudaverant quidem virtutem, ſed non *amaverant.*

Futurum.

Amabo DEum ex animo per totam vitam.
Amabis virtutem, ſimul ac agnoveris ejus pretium.
Mea mater te etiam in poſterum *amabit.*
Amabimus DEum & virtutem: quod optimum eſt.

Amabi-

Amabitis bonas artes, ut heri audivi.
Beati DEum in æternum *amabunt* & laudabunt.
Recitabo ſententiam meam, quando Petrus eam *recitabit*.
Pronunciabo hanc vocem, ſicut eam reliqui *pronunciabunt*.

CONJUNCTIVUS.

Præſens.

Rogo & rogabit me, ut *amem* DEum ſincere.
Rogo & rogabo te, ut *ames* ſapientiam.
Hortatur & hortabitur nos, (vos, illos,) ut *amemus* (*ametis*, *ament*,) juſtitiam.

Imperfectum.

Rogabat (rogavit, rogaverat,) me pater tuus, ut *amarem* DEum.
Hortabatur (hortatus eſt, erat,) te frater tuus, ut *amares* virtutem.
Dehortabatur (dehortatus eſt, erat,) te frater tuus, ne vitia *amares*.

Perfectum, Plusquamperfect. Futur.

Quamvis eum *amaverim*, (*is*, *it*, &c.) tamen me (te, illum) non *redamat*.
Amaviſſem hunc, ſi fuiſſet probus.
Si *amaviſſem* hunc hominem, *redamaret* me.
Utinam DEum *amaviſſem* (*es*, *et*, *&c.*) ex animo.
Si *amavero* (*is*, *it*,) ſapientiam, ſapiens evadam (*es*, *et*.)
Si *amaverimus* (*itis*, *int*,) juſtitiam, erimus (*eritis*, *erunt*) juſti.

Imperativus.

Ama, *amate* (*ato*, *atote*, *anto.*) non ſolum amicos, ſed etiam inimicos.

Tu DEUM *lauda*, & vos illum quoque *laudate.*

Infinitivus.

Decet Chriſtianum, Deum ac pietatem *amare.*

Spero, audio, video, te *amare*, *amaviſſe & amaturum eſſe* DEum, i. e. quod *ames amaveris*, *amaturus ſis* DEum.

Novi, vos *amare*, *amaviſſe*, *amaturos* (*as*) *eſſe* virtutem.

Gerundia, *Supina*, *Participia.*

Eſt ſane tempus, immo neceſſitas, *amandi* DEum.

Promtus ſum ad *amandum* DEum.

Amando reddimur amabiles & accepti.

Ego vel venio *amatum* bonas litteras.

DEus *amatu* (ut ametur vel amore) digniſſimus.

Omnis puer *amans* virtutem fit probus.

Pueri pietatem *amantes* parentibus ſunt chari.

Puer *amaturus* DEum amat etiam condiſcipulos ſuos.

PASSIVUM.

Præſens Indic.

Amor a Præceptore, quando ſum probus & obediens.

Amaris ab omnibus piis, quia ipſe pius es.

Meus frater *amatur* a nemine, quia eſt improbus.

Amamur ideo a DEO ut ipſum amemus.

Vos impii ideo a DEO *amamini*, ut ipſum ametis.

Vitia *amantur*, immo laudantur ab improbis.

Imper-

Imperfectum.

Amabar, immo laudabar, heri ob diligentiam meam.
Amabaris nudius tertius ob probitatem tuam.
Amabatur meus frater olim a paucis hominibus.
Ego & ſoror mea *amabamur* ſemper a matre.
Vos heri non *amabamini*, quia eratis petulantes.
Tui condiſcipuli heri *amabantur* a Præceptore.

Perfectum.

Amatus ſum a DEO, Creator meo, ab æterno.
Amatus es, mi frater, a parentibus noſtris.
Amatus eſt a me frater & amata eſt ſoror.
Amati ſumus ab omnibus bonis viris.
Amati eſtis olim, ſed non amamini.
Amati ſunt a patre omnes probi filii.
Amati eramus ab hoc homine propter pecuniam.
Amati eratis ab omnibus propter divitias,
Amati ſunt ob honeſtatem morum.

Futurum.

Amabor a parentibus, ſi fuero amabilis.
Amaberis a Præceptore, ſi fueris amore dignus.
Amabitur tua pecunia, non tua virtus.
Amabimur a paucis ob probitatem noſtram.
Amabimini non tantum a DEO, ſed etiam ab omnibus piis hominibus, ſi etiam poſthac eritis tam diligentes, ſicut adhuc fuiſtis.
Amabuntur tui fratres ab omnibus propter ipſorum modeſtiam & honeſtatem.
Laudabuntur omnes diligentes ob diligentiam ſuam.

CONJUNCTIVUS.

Præſens.

Operam dabo, ut *amer* a meo Præceptore.
Mi fili, ut *ameris*, amabilis eſto.
Neſcio, an *ameris* a fratre tuo, ſicut ego amor.
Pius eſto frater tvus, ut *ametur* a cunctis.
Operam dabimus, ut *amemur* a Præceptore.
Mei filii, ut *amemini*, amabiles eſtote.
Pii ſunto fratres tui, ut *amentur* a cunctis.
Æquum & juſtum eſt, ut boni a bonis *amentur*.

Imperfectum.

Amarer hodie, ſi heri fuiſſem diligens.
Utinam *amareris* ſingulis, uti ego amor.
Frater tuus *amaretur*, niſi amore eſſet indignus.
Nos omnes *amaremur*, ſi amore eſſemus digni.
Utinam vos omes hodie *amaremini* ab omnibus.
Etam impii *amarentur*, ſi pii fierent.

Perfectum.

Neſcio an unquam *amatus ſim* a tuo patre.
Dubito an *amatus ſis* a parente meo.
Non dubito, quin *amatus ſit* frater a fratre.
Neſcio, an heri *amati ſimus* a te.
Dubito, an *amati ſitis* a parente.
Non dubito, quin *amati ſint*. fratres a fratribus.

Plusquamperfectum.

Utinam *amatus eſſem* a vobis ex animo.
Niſi *amatus eſſes* a me, non redamares me.
Si *amatus eſſet* frater meus, gauderem.
Utinam *amati eſſemus* ab omnibus ſincere.
Niſi *amati eſſetis* a nobis, non amaretis nos.
Si *amati eſſent* fratres noſtri, gauderemus.
Si *laudati eſſemus*, viciſſim alios *laudaremus*.

Vos

Vos *laudati eſſetis*, ſi fuiſſetis laude digni.
Niſi fratres laude indigni fuiſſent, *laudati eſſent.*

Futurum.

Si *amatus fuero* a vobis, vos mutuo amabo.
Niſi *amatus fueris* ab hoc, hunc vix amabis.
Quando *amatus fuerit* frater meus, gaudebit.
Si *amati fuerimus* a vobis viciſſim amabimus.
Niſi *amati fueritis* ab hoc, hunc vix amabitis.
Quando *amati fuerint* fratres mei, gaudebunt.

Imperativus.

Frater dicit: *amare* a meis parentibus.
DEus ipſe quaſi dicit ad nos: *amamini* a meis angelis.
Amator (*ameris*) a noſtro Præceptore: quod tibi non invideo.
Soror mea *amator* (*ametur*) a matre, ut ſit poſthac probior.
Amaminor a veſtro Præceptore; ego facile permitto.
DEus dicit: probi filii *amantor* a ſuis parentibus.

Infinitivus.

Spero, te *amari* (i. e. quod ameris) ab omnibus.
Video & audio, vos *amari* (i. e. quod amemini) a patre.
Non dubito, fratrem *amari* (quod frater ametur) a te.
Video, intelligo, me *amatum eſſe* (quod amatus ſim) a te.
Audio, vos *amatos eſſe* (quod amati ſitis) a patre.
Spero, me *amatum iri* (fore, ut amer) a fratre.
Spero, nos a bonis *amatum iri*, (fore, ut amemur.)
Spero, has litteras a vobis *amatum iri*, (fore, ut amentur.)

Particip.

Hic puer a te ***amatus*** te viciſſim amabit.
Hæc filia a matre ***amata***, amabit pietatem.
Hoc animal ***amatum*** inſecutum eſt nos.
Hi viri a nobis ***amati*** vobis benefecerunt.
DEus eſt ***amandus*** omnibus Chriſtianis.
Hæc virtus ***amanda*** eſt ob dignitatem ſuam.
Verbum DEI ***amandum*** eſt ab omnibus cultoribus.
Etiam hoſtes ſunt ***amandi***, ſecundum DEI præceptum.

CONJUGATIO SECUNDA.

ACT. INDICAT.

Doceo te, tu ***doces*** me, ille ***docet*** nos omnes.
Nos ***docemus***, & vos ***docetis*** eos, qui ***docent*** omnes.
Docebam fratrem, quem tu ***docebas***, & ille ***docebat***.
Docebamus fratrem, ſicut vos hodie ***docebatis*** eos, qui nos heri ***docebant***.
Docui te melius, quam ***docuiſti*** alios.
Docuit frater meus alios, ſicut nos ***docuimus*** ipſum.
Docuiſtis hodie illos, qui heri ***docuerunt*** alios.
Docueram in ſchola, ubi tu ipſe ***docueras***.
Docuerat in loco, ubi nos nunquam ***docueramus***.
Docueratis me, antequam vos alii ***docuerant***.
Docebo te, qui me & fratrem nunquam ***docebis***.
Docebit nos artem, quam nos ***docebimus*** alios.
Docebitis eos, qui poſthac ***docebunt*** alios omnes.

CON-

CONJUNCTIVUS.

Si vis, ut *doceam* fratrem, *doceas* me ante: non enim novi alium, qui me *doceat*.

Doceamus nos invicem, ſic habebitis, quod *doceatis;* aut alii *doceant* melius.

Ego te *docerem* hoc, ſi me viciſſim illud *doceres*, aut ſi frater tuus *doceret* utrumque noſtrûm.

Utinam nos *doceremus*, ac vos *doceretis* hos pueros: ita enim illi aliquando alios *docerent*.

Neſcio, an ego *docuerim*, aut tu *docueris*, aut frater tuus *docuerit* hunc hominem.

Dubito, an nos *docuerimus*, aut vos *docueritis*, aut fratres tui *docuerint* hunc ſervum.

Docuiſſem te hodie, ſi tu me heri *docuiſſes*, aut frater tuus *docuiſſet* nos ambos.

Docuiſſemus vos, aut vos *docuiſſetis* nos, niſi nos alii *docuiſſent*.

Si *docuero* te, aut tu *docueris* fratrem meum, redito.

Non dubito, quin *docuerit* ille (aut vos *docueritis*) ſingulos, ſinguli autem *docuerint* condiſcipulos ſuos.

Imperat. Infinit. Ger. Sup. Part.

Doce me, imo *doceto* nos, ut jubeo.

Docete, imo *docetote* fratres veſtros: hi vero *docento* alios imperitos.

Non poſſum *docere* alios, quia ipſe nihil *didici*.

Video, te hunc puerum *docere* (quod doceas.)

Novi, patrem meum heri *docuiſſe* in ſchola pueros, & nos etiam *docturum eſſe* in eadem.

Non habeo occaſionem *docendi*, nec aptus ſum ad *docendum;* *docendo* tamen ipſe diſco.

Præceptor, hodie *docens* diſcipulos, ita eos *doceat*, tanquam etiam cras eos *docturus*.

PASSIVUM.

Ita *doceor* hodie, & *docebor* cras, & *doctus ſum* heri, ut melius *doceri* nequeam.

Doceris a fratre ita, quemadmodum heri *docebaris* a patre, qui ipſe olim ab aliis *doctus eſt*.

Docetur frater, ſicut non ſolum vos *docemini*, ſed etiam reliqui *docentur*, & omnes olim *docti ſumus*.

Ego *docebor* in ſchola; ſed meus frater *docebitur* domi, ubi etiam reliqui *docebuntur*.

Ibo hodie in ſcholam, ut ibi *docear*, ſicut eo heri ivi, ut *docerer*.

Neſcio, an *doctus ſit* hic puer in templo: *eſſet* autem *doctus*, ſi fuiſſet attentus.

Quandó ego *doctus fuero*, ſpero, etiam te *doctum iri* &c.

CONJUGATIO
TERTIA & QUARTA.

Quod hodie *lego (is &c.)* in libro, heri jam *audivi (iſti &c.)* in ſchola.

Quod *legebam (as &c,)* hodie, heri jam *audiveram (as &c.)*

Non ſolum multa *legam*, ſed etiam adhuc plura *audiam*.

Qui *legit & audit*, ſi vult ſapere, attente *legat & audiat*.

Qui bene vult *legere*, nec debet male *audire*.

Nondum *audiveram* heri, meum fratrem *legiſſe* aut *lecturum eſſe* in hoc libro. Nunc

Nunc *lege* eiligenter, & quando *legiſti*, *audi* me legentem.
Legerem clara voce, ſi me *audire* velles.
Utinam *legiſſes* hunc librum aut *audiviſſes* hanc vocem.
Cum *audiretur* campana, *legebatur* ſacra Scriptura.
Quæ heri non *legebantur*, hodie *lecta & audita ſunt*
Si nomen meum *lectum fuerit* de ſchedula, *audietur* ab omnibus.
Spero, hanc epiſtolam a fratre meo *lectam eſſe* hodie, & denuo *lectum iri* cras.
Lectio *lecta* placet, decies repetita placebit.
Tradidit mihi pater meus epiſtolam *legendam.*
Quæ *legenda* ſunt, *lego*, quæ *audienda*, *audio.*

DEPONENTIA.

Hortor te, ut *loquaris* clare, & *fatearis* illud, quod hac in re *expertus es.*
Hortabor heri, & *hortatus ſum* hodie, fratrem tuum, ut *proloqueretur* clare & *fateretur* omnia aperte.
Quia me *hortaris*, *fatebor & proloquar* omnia, ut *experiaris* meam mentem.
Fur *loquitur* multa, ſed *fatetur* pauca, ne ipſius furta *experiamur.*
Experiar, an hic fur *loqui & fateri* velit.
Sicut *expertus ſum*, multi multa *ſunt locuti*, ſed nihil *confeſſi;* etſi eos *hortabantur.*
Hortabor hunc hominem, *ut eloquatur & fateatur* mihi omnia ſua arcana: ſi ea *experiar.*
Dehortare hunc puerum, ne *loquatur* tam proterve, nec *fatenda* reticeat; alias *experietur* virgam.
Qui non *fateri* vult ſcelera ſua, ſolet *experiri* tormenta.
Spero, fratrem meum *faſſurum* eſſe omnia, quæ *locutus & expertus eſt.* VER-

VERBA ANOMALA.

Non poſſum *ferre* hoc onus, etſi *velim*, quod tu fers.
Meus frater *mavult ire* in culinam, quam in ſcholam.
Feram hoc onus, ſi *potero*, quod te *tuliſſe* memini.
Me *oportuit* ire in ſcholam, cum *vellem* manere domi
Quando huc venis, dic, *ſalve*; quando abis, *vale*.
Noverat ſoror mea, me *nolle redire*,
Ut quimus, quando, ut *volumus*, non *licet*.
Fer patienter, quod mutare nec *potes*, nec *vis*.
Hunc puerum jam ante annum *noſſe* cœpi.
Pater meus, *nolo*, *inquiebat*, nec *poſſum perferre* hanc moleſtiam. &c.

USUS SYNTAXEOS.

SIVE

STRUCTURÆ DICTIONUM.

CONVENIENTIA ADJ. & SUBST.

1. Vir doctus. Virtus pulchra. Illud lignum.

2. Bona eſt res, quam DEus creavit. Illum ama, qui virtutem amat.

3. Rogat frater, ut ignoſcatur ſibi. DEus miſit filium ſuum.

4. Amore tui fecit. Odio noſtri recuſavit.

5 Cœlum & terra. Honor divitiæque. Non vidi, neque audivi. Non amavit, ſed odit.

NOM. 1. Puer diſcit. Aves volant.

2. Chriſtus eſt redemtor noſter. Dominus fit ſervus. Cato exſtitit accuſator vitiorum.

3. Deus dicitur pater omnium. Salomo fertur ſapientiſſimus. Lazarus evaſit beatus,

4. Corydon jacet ſupinus, dormit ſecurus, incedit nudus.

GEN.

GEN. 1. Timor DEI. Caput hominis.

2. Id commodi. Tantum laboris. Reliquum noctis.

3. Tempus edax rerum. Impatiens moræ. Conſcius recti. Timidus periculi. Cupidus gloriæ. Ignarus belli.

4. Memor promiſſorum. Admonere conſilii. Oblivíſci injuriarum. Reus furti.

5. Dives pecoris. Plenus rimarum. Egere conſilii. Satis teſtium. Affatim auxilii. Parum laudis.

6. Puer bonæ indolis, ampli erat corporis. Hujus ingenii fuit Socrates.

7. Magni æſtimari. Parvi fieri. Tanti ſpem non emo.

8. Quemque fortunæ ſuæ pœnitet. Pudeat te dixiſſe.

9. Intereſt omnium recte facere. Exempli intereſt ut &c. Illorum referebat, hoc fieri.

10. Eo audaciæ proceſſit. Huc malorum ventum eſt. Illius ergo venimus. Ubi loci ſunt ſpes meæ? Ubique terrarum. Nusquam gentium. Longe gentium. Pridiæ calendarum.

11. Habitat Lipſiæ. Datæ Merſeburgi litteræ.

12. Major fratrum, Pulcherrimus hominum. Quisquis mortalium. Quotus veſtrum.

DAT. 1. Utile eſt mihi. Similis patri. Dedit nobis. Væ tibi.

2. Eſt mihi liber. Sunt tibi opes.

3. Quod aliis vitio vertis, id tibi ne laudi dixeris. Hoc magno nobis erit ornamento. Id mihi curæ eſt.

ACC. 1. Ama virtutem. Hortamur amicum.

2. Te

2. Te oportet pie vivere. Pœnitet me (facti.) Miſeret nos (tui.)

3. Sub noctem. Sub lucem. Supter collem.

4. O me miſerum! Proh DEum immortalem!

5. Doceo te litteras. Me ſententiam rogavit.

6. Proficiſcitur Romam & Athenas. Redit domum. Tres annos vixit. Centum cubitos alta turris. Aberam ab urbe iter unius diei.

ABL. 1. Occidit eum gladio. Corrumpimur otio. Promtus manu. Æger pedibus. Iter fecit magna celeritate. Benefacimus virtutis amore. Emi librum tribus nummis.

2. Doctior Cicerone. Sapientior Socrate.

3. Dignus laude. Præditus ingenio. Orbus parentibus. Careo pecunia. Vaco culpa. Abundamus frumento. Opus eſt nobis auxilio aliorum.

4. Uti decet occaſione. Fruimur pace. Fungor officio. Potior voto. Sapiens virtute nititur. Dignari aliquem honore. Veſci glande.

5. Puer bona indole. Solerti eſt ingenio. Eo in me animo fuit.

6. Sum Carthagine. Studet Athenis. Venit Roma. Redit rure. Surgit humo. Hoc die. Superiore anno.

SYNT. CONJ.

1. Neſcio, quis habeat. Dic, ubi fuerit, quando venerit. Noſti, quam ſim ſollicitus.

2. Cogita, quæ reſpondeas. Abeat, Hoc facias.

3. Hortor te, ut diſcas, quo exſpectationi parentum ſatisfacias. Fuge, ne capiaris. Non dubito, quin me ames. Dignus eſt, qui ametur.

4. Quæ

4. Quæ quum ita ſint. Ipſe licet venias. Ut deſint vires, tamen eſt laudanda voluntas. Quamvis abeſſet. Quaſi bene rem geſſiſſet.

5. Quum adveſperaſceret. Quum rediiſſet.

6. Ignavus nunquam proficiet, tametſi id percupiat. Succenſes mihi, quod arcana tua evulgaſſem.

NOT. 1. Si venerit. Niſi nunc dixero. Donec me abluero.

2. Vereor, ut pax firma ſit. Periculum eſt, ne hoſtis irruat.

3. Nemo dubitat, quin DEus ſit. Non dubium eſt, quin DEus pios ſervaturus ſit. Non dubitamus, Meſſiam veniſſe.

4 Non potui, quin te rogarem. Facere non potui, quin tibi voluntatem declararem meam. Fieri non poteſt, quin ſentiant. Parum abfuit, quin interirem.

5. Impeditus ſui, quo minus venirem. Nihil obſtat, quo minus emergas. Non recuſamus, quin dedatur. Diſcordia obſtitit, ne vinceremus.

6. Tam dives, ut nihil deſideret amplius. Eo in me animo eſt, ut omnibus amicis anteponam. Quum abeſſent parentes, factum eſt, ut indulgentius viveret. Rogo & hortor, ut pergas, qua cœpiſti. Cura, ut valeas. Quibus rebus fiebat, ut omnes ſuperaret.

7. Ne timeas. Ne cede. Noli malos imitari. Cave dubites. Parce pias ſcelerare manus.

SYNTAX. INFIN.

1. Cupio ſcire. Non poſſum credere.

2. Puto, patrem ignorare. Spero, fratrem venturum eſſe. Non dubito, Præceptorem cognoviſſe.

3. Didici eſſe infelix. Non omnibus contingit eſſe

eſſe eruditis. Qui cupit doctus fieri &c. Cur video te incedere triſtiorem?

4. Hoc facile ad intelligendum eſt. Dignus, ut laudetur. Mirabile viſu. Cupidus diſcendi.

5. Rogo, ut mei rationem habeas. Hortor, ut mores corrigas. Suaſor tibi ſum, ne pergas.

SYNT. GER. SUP. PART.

1. Animus diſcendi. Voluntas occidendi. Illecebræ peccandi. Occaſio emergendi. Locus ignoſcendi. Auctor claſſem exſpectandi.

2. Docendo diſcimus. Sæpe ſcribendo recte ſcribimus. Deterruit a ſcribendo. Refutatio eſt in negando, defendendo.

3. Ad docendum ſe compoſuit. Inter agendum.

4. Venit ſalutatum. Quum ſpectatum ludos iret. Legati venerunt queſtum injurias.

5. Turpe dictu, optimum factu, fœdum viſu, difficile tranſitu, ſuſceptu honeſtum. Surgit cubitu. Redit venatu.

6. Diſcens litteras. Lecturus Ciceronem. Occaſio vincendi hoſtem. Venit oratum judices. Non deero ad levandum fortunam tuam.

FINIS.